

Toučky

XXXVI.

přepyšskou minulostí

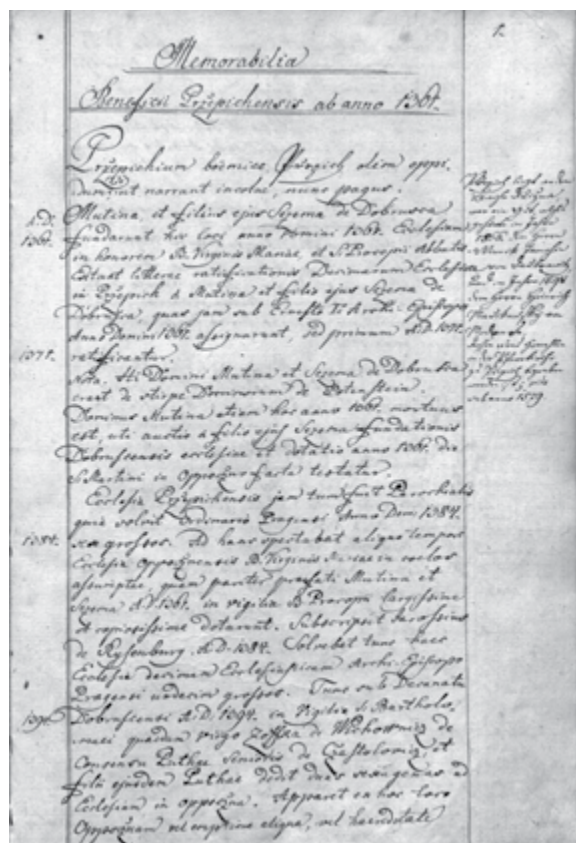
TOULÁNÍ ZA SOUSEDY, autor Vladimír Zdeněk st.

V dosavadních článcích o toulkách minulostí byla dominantním objektem naší pozornosti, v souladu s názvem, obec Přepychy. Tentokrát nakoukneme tak trochu „za plot“, a podíváme se k našim sousedům. Jaké zprávy a informace nám zanechaly staré kroniky o okolních vesnicích? Jak byl osud našich předků jejich spolužitím vzájemně ovlivňován? Existovaly nějaké odlišnosti jejich náboženského, společenského nebo ekonomického prostředí a života? Mnohé odpovědi asi nenalezneme, ale možná přidáme maličkou kapku k zájmu současníků, k nikdy nekončícímu procesu poznávání.

Co nás spojuje

Těch spojovacích článků nalezneme celou řadu. Od dob nejstarších to bude nejspíše propojení, vycházející z hierarchie a uspořádání církevních institucí. Vždyť už nejstarší písemná zmínka o Přepychách v Libri confirmationum říká, že: „**nejmenovaný kněz z Přepych, jako vykonavatel vůle Budivoje z Lična, poručníka sirotků po Radslavovi z Voděrad, jmenuje dne 15. května 1355 nového faráře ke kostelu sv. Petra a Pavla ve Voděradech.**“ Z uvedeného jmenovacího práva logicky vyplývá, že Přepychy byly již tehdy farností. Pro další vnímání naší spojitosti se sousedními obcemi je dobré, s využitím odborných publikací, pojem farnosti stručně definovat. Farnost (ze starořečtiny „sousedství“) je základní církevní správní jednotka, která sdružuje věřící dané církve, nejčastěji na určitém území, spravuje ji farář a podléhá biskupovi dané diecéze. V katolické církvi je nejbližší nadřazená jednotka vikariát (děkanát). Od toho se odvozují i kněžské hodnosti (funkce) – farář, vikář nebo děkan. Farnost zpravidla zahrnuje území vesnice nebo několika vesnic, města nebo jeho části, v některých případech může zahrnovat i celé politické území. Farnosti představovaly ve středověku základ nejen církevní, ale i státní správy.

V průběhu věků patřilo k přepyšské farnosti více jak 20 okolních vsí. V pozdější kronice, sepsané ze starých farních dokumentů, se například k roku 1506 (viz příložená ukázka) uvádí: „...ze starých matrik je patrné, že farní území přepyšské bylo kdysi velmi rozlehlé a k farnímu kostelu byly připsány vsi Bolehošť, Čánka, Dobříkovec, Mokré, Zádolí, později založené vsi Lipiny, Nová Ves, Záhornice. Také jsou připisovány křty z vesnic Vojenice, Voděrady, Houdkovice, filiální kostel městečka Opočno, Pohoří, Semechnice, Trnov, Pulička, Chlum. Též filiální (poboční) kostel v Křivicích s obcemi Petrovice, Lhota Rašovická, Vyhnance, Ostašovice, Lično, Uhřínovice až k Hoděčtinu. K spravování Bílého Újezda byl farář přepyšský jako administrátor, s obcemi Byzhradec, Černíkovice, Podbřezí, Hroška etc. Není se co diviti, že tolik vsí patřilo k beneficiu přepyšskému, když chybělo (po válkách husitských) tolik kněží na celém opočenském panství, a z mnoha far zbyly jen tři – v Dobrušce, Třeběchovicích a Přepychách.“

TOULÁNÍ ZA SOUSEDY

Další spojitostí naší obce, s okolními, jsou ženy. Z mé přirozenosti bych asi řekl, že to bylo proto, že u nás máme „děvy lepší“, ale můj pragmatický rozum říká, že ty důvody vycházely spíše ze starých tradic a z hledisek ekonomických. Jak bylo výše uvedeno, Přepychy byly obcí významnou, byla zde řada menších, ale úspěšných hospodářství, a tak ani o vhodné nevěsty tu nebyla nouze. Udělal jsem si malý statistický výlet do staré matriky oddavků z let 1833-1852. Za těch dvacet let si ženiši z okolních obcí vzali 69 přepyšských dívek! Jistě, určitou část tvoří svatby čeledínů a služek, počet obyvatel byl o dost větší než dnes, ale i tak to vypovídá o tom, že spojitost s okolím se dále prohlubovala. Ve zkoumání starých dokumentů mě překvapilo, kolik bylo mezi oddávanými vdov. Také muži si přiváděli do Přepych nevěsty z okolí. Ve zmíněném období to bylo celkem 18 svateb přepyšských, s dívkami z okolí. Nepochybně existoval i zájem okolních mužů (zřejmě těch druhorozených, protože ti prvorození zůstávali většinou na rodinném gruntu), přičtení se do Přepych. Projevovalo se to již od nejstarších dob třeba změnami příjmení v obci. Tyto rodové jmenovité změny se dají vystopovat až do dnešních dnů. V soupisu přepyšských živností z roku 1573 není ani jedno jméno, které by se do dnešních nebo nedávných let zachovalo. V roce 1598 nalezneme v soupisu desátek ta jména 3: Řízek, Macháček, Martinec. V roce 1619 zde zůstalo dodnes jmen 6: Horák,

Novák, Jíra Chudý, Matěj Chudý, Boháč a Štěch. V roce 1797 se příchodzí rody začaly stabilizovat a v soupisu desátek je těch jmen již 16: Horák, Štěch Jan a Mikuláš, Vaněček, Novák, Kánský, Kašpar Jan, Vít a Jakub, Němeček, Merta, Chudý, Rohlena Václav a Jiří, Plichta, Bureš.

V popisu „sousedských sounáležitostí“ nemůže chybět ani **škola**. Vždyť kontakty a přátelství, navázané při školní docházce, nás často provázejí po celý náš život. Podrobnější zmínku o zapojení dítek z okolních obcí u nás nalezneme z roku 1832, kdy byla vysvěcena a otevřena nová, kamenná škola, která slouží svému účelu dodnes. Kronikář píše: „*Obce, k této škole přidělené byly: Přepychy, Záhornice, Očelice, Dobříkovice a Mokrá. Poněvadž ale zvláště menším dítkám z Mokré nebylo možné v zimě školu zdejší řádně navštěvovati, vycházel tam jeden ze zdejších podučitelů, aby tam v obecním domku v zimě vyučoval. Za to dostával stravu a sobotáles. Výpomocná školní stanice v Křivčicích byla zřízena roku 1780, filiální pak škola v Bolehošti založena v roce 1817. Předtím sobě Bolehošťští volívali člověka v čtení a psaní zběhlejšího, který aspoň v zimě dítky jejich čtení, psaní, počítání a svatému náboženství učil, a dávali mu za to byt, topení, stravu a sobotáles.*“ Řídícím školy byl učitel Josef Špaček, působící v Přepychách 31 let (1812-1843). Je nepochybné, že moderní stánek školství posílil i autoritu obce v nejbližším regionálním okolí a přispěl rozvoji vzdělanosti mládeže v dalších letech.

Ještě zde připojím popis pojmu sobotáles, který o tehdejší školské situaci také mnohé vypovídá. Jako sobotáles se v dřívějších dobách (do 19. století) označoval plat učitele nižších škol získávaný od vyučovacích žáků, resp. jejich rodičů. Název pochází ze slova sobota, neboť k vyplácení **sobotáles** docházelo na konci školního týdne v sobotu. To učitele v očích veřejnosti velmi snižovalo. Tento stav ukončily školské zákony z let 1867-1869, kdy dozor nad školami ztratily obce a vikáři, učitel se stal veřejným úředníkem s vyměřeným pravidelným platem vypláceným státem. Jeho sociální prestiž významně vzrostla. V roce 1865 převzala patronát nad školou od Colloredů obec a o dva roky později si za přítomnosti starosty Jana Bašeho, čp. 41, faráře Jana Vítečka a zástupců obcí Přepych, Dobříkovce, Očelice a Záhornice poprvé zvolila řídicího učitele. Všemi hlasy byl schválen Jan Sklenář, působící v té době jako učitel v Bolehošti. Od roku 1888 měly obce povinnost platit dle počtu dětí ve škole, tzv. roční paušál školného. Například pro Záhornici to bylo v roce 1898 ročně 121 zlatých, Přepychy odváděly pro správu a provoz školy 270 zlatých. V přepyšské škole působili jako učitelé i rodáci z okolních obcí. Za všechny připomenu ty z minulého století.

- ve 20. a 30. letech: Anna Hendrychová, Jaromír Matuška a Lidmila Maryšková (všichni z Opočna); Miroslav Langr z Bolehoště

- ve 40. letech: Jaroslav Kříž z Dobrušky (později se v Přepychách usadil); Marie Rydlová-Dubnová z Mokrého; Marie Nucová z Opočna; František Linhart z Trnova; Miroslav Štěch z Bolehoště

- v 50. a 60. letech: Zdeňka Škaldová z Trnova; Anna Dostálová z Očelice; Vanda Zilvarová z Opočna; Josef Věříš z Bolehoště; Anna Čtvrtečková (rozená Zemanová) z Dobříkovce. Ti starší z nás, si na některé z nich ještě vzpomenu.

TOULÁNÍ ZA SOUSEDY

Se „sousedy za plotem“ nás spojuje i místo posledního odpočinku, přepýšský hřbitov. Původně se pohřbívalo na starém hřbitově u kostela, ale 1. května 1925 byl za faráře Františka Honců a starosty Václava Hofmana, vysvěcen hřbitov nový. Prvním pochovaným nebyl občan Přepych, nýbrž v červnu téhož roku Josef Kašpar, starosta Čánky.

Nejen o dušičkách, ale i v průběhu roku se můžeme na hřbitově setkávat s lidmi z mnoha okolních obcí, kteří o památku svých blízkých dobře pečují. Naše kontakty s okolím pokračovaly i v dobách nedávných a žijí i ve dnech dnešních. Vzpomenout lze naše soužití v době JZD, nebo třeba přátelská úterní setkávání seniorů, která v Restauraci Katka pokračují

dodnes. Na počátku této tradice stáli pánové Hovad, Vostřez, Čuda, Voltr, Novák, Duben, a z okolí třeba Černý, Hrnčíř, Holanec, Kulička, Machač, kteří již, bohužel, nejsou mezi námi. Dnes to jsou přespolní sousedé z Opočna : Štěpánek, Čuda ml., z Očelic: Tláskal, Bahník, Rathouský, z Mokrého: Kučera, ze Záhornice: Kyrál, Štěpán a občas i další.

Vraťme se ale opět do minulosti a připomeňme si některé stopy okolních obcí ve starých přepýšských kronikách. V žádném případě nepůjde o pokus popisovat historii těch vsí, ale spíše o kronikářské útržky, které ji mohou dílčím pohledem dokreslovat. Možná to bude poznávání vzájemné.

Co nás spojuje - kronikářské útržky ze sousedních obcí

KŘIVICE. Není náhodou, že nejstarší a nejpodrobnější záznamy v našich kronikách jsou o obci Křivice. Nedávno jsem v Toulkách popisoval spornou cestu mezi farou a Hájkovou usedlostí, která vedla již v 17. století od fary, přes Horku a do Křivic. Využívala ji často, oboustranně, různá procesí. Třeba na bohoslužby, nebo na hřbitov s nebožtíkem. Připomínkou je i nedávno obnovený dřevěný kříž pod Horkou, malá zastávka pro rozjímání na této cestě. Za odsloužené bohoslužby v Křivicích dostával v roce 1726 přepýšský farář 11 zlatých 6 krejcarů ročně a za další služby příspěvek na kaplana 60 zlatých. Četnost kronikářských zápisů o Křivicích je zejména proto, že z nejbližšího okolí (pomineme-li epizodu Opočna po husitských válkách) měla přepýšská farnost, jako jediný, filiální (poboční) kostel v Křivicích. Kroniky byly farní, vedl je farář nebo kaplan, který se v nich zabýval především věcmi církevními. Díky tomu se nám zachovaly podrobné popisy o kostelích. Podobně je to i u toho kostela z Křivic. Přepýšský farář Alois Bachmann kolem roku 1836 prostudoval staré farní dokumenty a křivický kostel věrohodně popsal. V další části budu jeho popis volně interpretovat.

Kostel je velmi starobylý, byl postaven asi brzy po farním kostele přepýšském, presbytář (část kostela vyhrazená kněžím – pozn. V.Z.) pochází ze století 14., během času byl kostel příliš malým pro větší shromáždění, proto byla ve století 15. (asi r. 1505) ostatní část kostela přistavěna. Původně byl pod zasvěcením sv. Václava mučedníka, později, v rámci

přepýšské farnosti nese zasvěcení sv. Vavřince levity. (Levitě – původně hebrejský kmen ze Starého zákona, později chrámoví zpěváci, hudebníci a učitelé – viz. Wikipedie).

Má čtyři zvony. První, nejstarší byl ulit roku 1557 (12 let po nejstarším přepýšském) a nese nápis “Léta Páně MDLVII tento zvon ulit v Hradci nad Labem WF.“ Od stejného

TOULÁNÍ ZA SOUSEDY

zvonařství byl ulit druhý zvon z roku 1590. Třetí, největší zvon nese nápis: „Tento zvon byl ulitý v Hradci Králové u Matesa Exnera k záduší křivickému a téhož záduší nákladem léta 1653.“ Čtvrtý zvon nese nápis: „1728 Valentin Lissiak mne ulil v Praze.“ Jeho váha 391/2 libry (tj. asi 22 kg) je na zvonu vylita. Věž kostela byla vystavěna za přepýšského faráře Antonína Smrkovského v letech 1759-1760. Umístění železného kříže na věži proběhlo slavnostně, za účasti obyvatel okolních vsí, světských představených i kněžstva. Za zvuků bubnů a trub přineslo kříž k vyzdvžení 12 mládenců a 12 panen (předpokládám, že tehdy nebyla o panny v Křivicích nouze – moje poznámka). Dva staré pozlacené oltáře byly původně roku 1656 pořízeny nákladem opočenského hejtmana Klementa Vratislavského ze Zvole v přepýšském kostele, ale v roce 1776 byly přeneseny do Křivic. Historicky cenná je cínová křtitelnice, věnovaná v roce 1609 rodinou Trčků z Lípy. Vedle této rodiny, která nesla rozhodující díl nákladů na rekonstrukce a provoz kostela, uvádí kronikář i další dobrodince. Mezi těmi „obyčejnými lidmi“ to byl třeba Jan Samuel ze vsi Vyhnance, který roku 1660 věnoval 2 korouhve, nebo jakási Růžena, vdova po Lukášovi Bahníkovi ze vsi Křivice, která rovněž v roce 1668 darovala jednu korouhev. Zajímavě je popsána dobročinnost Jana Jarměřského z Křivic, „člověka prostého, srdce upřímného a nejlepší duše, který vedle oprav a údržby oltáře, věnoval dvě noční lucerny, a do své smrti dodával máslo do lampy před hlavním oltářem visící. Za to prosil o pohřbení u zdi kostelní, což se stalo.“ Svou daň přinesl křivický kostel i „na oltář“ útrap třicetileté války. V roce 1643 byl cizáckými (asi švédskými) vojsky vypleněn. Vojáci v noci vnikli oknem dovnitř a způsobili zde převléklé škody. Popisu kostela v různých letech je věnováno mnoho stránek, proto pojďme i k událostem a zápisům dalším.

K roku 1836 je popisována také křivická škola. Její popis z přepisu archivního originálu v Rychnově nad Kněžnou přikládám.

Třetí škola je ve vsi Křivicích, ale zaopatřena toliko zkušeným pomocníkem, který z příkazu královského gubernia a krajského úřadu na svou obživu dostává ročně 137 sl. víd. měny, má pro bydlení obecní dům, dostává od obce stravu, na topení v zimní době 4 orgie dřeva a sobotales v penězích ve stříbrné minci jako peníze. Obecní rychtář vyžaduje od obyvatel majících mládež školou povinnou a jemu vydává.
Obec si vybírá a ustanovuje a vyšší úřad již toliko potvrzuje. Nynějším zkušeným pomocníkem je František Hráský, rodák z Vysokého Újezda.
Počet povinných dětí navštěvujících v tomto roce 1836 školu se počítá 49.
Na opakování ve dny nedělní a sváteční je počet dospělejší mládeže 20.

O určitém rozvoji Křivic začátkem 19. století napovídá i jeden demografický údaj. V roce 1794 je zde uváděno 287 duší (počet obyvatel), v roce 1836 se počítá 37 domů a již 380 obyvatel. Za čtyřicet let jde o nárůst lidí více jak o čtvrtinu. Z toho bylo 141 protestantů, proto nepřekvapuje, že již v roce 1787 byl v Křivicích za vsí, zřízen i protestantský hřbitov. To, že v obci byla více jak třetina obyvatel protestantského vyznání, může být, i mimo jiné, za některými rozpory s církví katolickou. Kronikář té doby uvádí, že: „...za faráře přepýšského Františka Josefho, v roce 1769 měli obyvatelé křivičtí v úmyslu pole zádušní odciziti a si přivlastniti. Farář Josef reagoval stížností do Vídně, knížeti Rudolfo Colloredo...“. Šlo o velmi vleklou kauzu, v níž byli zapojeni i občané Přepýšští. Kníže to řešil rozhodnutím, pronajímat zádušní pole po 3 letech jiným majitelům.

Důležité jsou zprávy o obživě a hospodaření zdejšího lidu v 19. století. Obyvatelé hledají obživu v zemědělství. Ač je půda jakkoli písčité, je dobrá k obdělávání. Roste zde obilí různého druhu, pšenice, ječmen, oves, proso a hrách, boby, čočka, len hojně pěstován. Je to podobné spíše horám, pěstují se brambory, nemajetnější hledají obživu ve tkaní, připravování a předání lnu, v jiných řemeslech a práci rukou.

V historii obcí hrály vždy smutnou roli požáry. Z Křivic uvedu jeden, z 3. února 1833. Patrně z nedbalosti služby shořela hospoda Václava Kašpara, se stájem a velkým množstvím uskladněného obilí, lnu a jiných věcí k jídlu a pití. Škoda byla několik tisíc zlatých, ale v krátké době byla přivedena k lepšímu, krásnějšímu stavu. Ještě snad poznámka o tom, že krčma měla v obci právo výsadní a je vzpomínána od pradávna. Budiž toto, jakož i starý nápis na hospodě „Pod zelenou Křivinou, tam se věrní přivinou“, dobrou motivací i pro současníky století jednadvacátého.

Toto útržkovité nahlížení k sousedům křivickým uzavřu možná zápisem nejstaršího urbáře (sopis povinností poddaných vrchnosti) z roku 1598, kdy, jak se píše, bylo v obci 21 usedlých. Uvedeni jsou: Vojtěch Hádek, Jiří Lhotský č.13, Jan Machů č.31, Anna Černá č.3, Jakub Krčmář č.34, Václav, Václav Rychtář č.11, Jan Kořínek č.42, Václav Vaňura č.38, Jan Urban č.44, Jiří Havlův č.45, Jan Dudek č.46, Mach Šimkův, Jakub Krčmář č.2, Matěj Javůrek č.4, Urban Havlena č.36, Jan Hadač č.6. Na obci: Matěj Lazebník, Dorota Kulhavá, Jan Michálek, Jan Růžový. (Čísla přidělená o několik století později, k místům pravděpodobných původních usedlostí.) Sousedé z Křivic budou určitě vědět více, co vše, nebo snad vůbec něco, se z těch jmen nebo vzpomínek zachovalo.

TOULÁNÍ ZA SOUSEDY

ZÁHORNICE, ZÁDOLÍ. Přesto, že historie Záhornice je ze vzpomínaných obcí nejmladší, vazba na Přepychy je nejužší. U jejího vzniku stáli především Přepýšští občané. V roce 1680, vlastníci tohoto území, Páni z Vlkanova rozdělili pozemky obyvatelům Přepych, ti je později buď dále rozprodávali, nebo stavěli usedlosti, pro své druho-rozené. Administrativní samostatnost obce je uváděna až roku 1762, volbou prvního rychtáře Jakuba Chudého. V přepýšské matrice oddávaných zmapujeme nahodile léta 1868–1885, a léta začátku století dvacátého. Podíváme se na manželské propojování našich obcí v tomto nahodilém vzorku. Možná si tím na nějaké babičky, prababičky a pradědečky vzpomenete. Uvedeno je celkem 20 svatebních obřadů, z toho si 11 přepýšských ženichů vzalo 9 žen ze Záhornice, 2 ze Zádolí. 9 přepýšských žen si vzalo 6 ženichů ze Záhornice a 3 ze Zádolí.

VZOREK SVATEBNÍCH OBŘADŮ, PROPOJUJÍCÍCH SÑATKEM OBČANY PŘEPYCH S OBČANY OBCÍ ZÁDOLÍ A ZÁHORNICE

Dat. svatby	Ženich / Jméno	Obec , čp. domu	Věk	Nevěsta / Jméno	Obec , čp. domu	Věk	Rodič/e
17.6.1868	Václav Chudý	Záhornice č. 61	21	Anna Zilvarová	Přepychy č.118	21	Marie a Josef Zilvarovi, Přepychy 118
12.1.1869	Jan Bahník	Přepychy č. 33	23	Marie Řízková	Zádolí č.2	18	Václav a Anna Řízkovi, Zádolí č.2
19.5.1870	Josef Škop	Záhornice č.40	25	Františka Novotná	Přepychy č.113	17	Jan a Anna Novotní, Přepychy 113
3.7.1871	Josef Lenfeld	Přepychy č.46	42	Františka Jarkovská	Záhornice 51	27	Matěj a Anna Jarkovští, Záhornice č.51/36
24.9.1872	Václav Zima	Přepychy č.27	27	Kateřina Roubalová	Záhornice 49	23	Václav a Kateřina Roubalovi, Záhornice č.49
3.10.1881	Václav Jelen	Přepychy č.134	32	Ludmila Rathouská	Záhornice č.16	39	Jiří a Veronika Chudých, Záhornice č.16
30.1.1883	Josef Ulrich	Přepychy č.13	25	Anna Ježková	Přepychy 35	21	Josef Ježek a Anna, rozená Řízková ze Zádolí č.2
20.6.1883	František Beránek	Přepychy č.116	34	Anna Novotná	Záhornice č. 50	39	Jiří a Anna Novotní, Záhornice č.50
5.8.1885	František Novák	Přepychy č.24	58	Karolína Arnoštová	Záhornice č.16	49	Václav a Ludmila Arnoštovi, Záhornice č.1
29.9.1885	Jan Tojnar	Přepychy č.149	41	Františka Rašková	Záhornice č.45	45	Václav a Anna Raškovi, Záhornice č.45
31.5.1900	Karel Biedermann	Přepychy č.127	28	Kateřina Smolíková	Záhornice č.46	34	Václav a Alžběta Smolíkoví, Záhornice č.46/Přepychy 127
4.6.1900	Bohumil Jiří Řízek	Zádolí č.25	30	Anna Smolíková	Přepychy č.97	27	Josef a Anna Smolíkoví, Přepychy č.97
23.6.1902	František Dudek	Záhornice č. 43	23	Karolína Beránková	Přepychy č. 116	20	František a Anna Beránkovi, Přepychy č.116
25.7.1904	Jan Kubíček	Přepychy č.198	26	Marie Archlebová	Záhornice ?	19	Josef a Františka Archlebovi
24.1.1905	František Tomáš	Záhornice č. 28	24	Marie Jelenová	Přepychy 112	20	Jan a Kateřina Jelenovi, Přepychy č.112
20.1.1914	Josef Derner	Zádolí č.28	31	Růžena Posluhova	Přepychy 140	20	Josef a Alžběta Posluhovi, Přepychy 140
9.2.1915	Václav Novák	Záhornice č.65	28	Anna Binarova	Přepychy č.10	22	Jana a Zdeňka Binarovi, Přepychy č. 10
18.5.1915	Jan Novotný	Přepychy č.85	22	Anežka Macháčova	Záhornice č.36	25	Jan a Kateřina Macháčovi, Záhornice č.36
17.1.1920	Josef Javůrek	Zádolí č.27	34	Marie Svobodova	Přepychy č.13	22	Václav a Ludmila Svobodovi, Přepych č. 13
29.4.1922	Karel Kýral	Záhornice č. 17	25	Růžena Rohlenova	Přepychy č.6	26	Václav a Kateřina Rohlenovi, Přepychy č.6

TOULÁNÍ ZA SOUSEDY

Většinu kronikářských údajů o Záhornici i Zádolí jsem použil v Toulkách XIV „Cesta Za Horu“ v příloze Přepýšského zpravodaje č. 2 v roce 2016. V elektronické podobě je naleznete na www.prepychy.cz. Ostatním se omlouvám, a snad to vynahradím poznatky novými.

OČELICE. Ves Očelice byla v roce 1786 oddělena od třebechovického obvodu a pro pohodlnější cestu přivtělena k farnosti přepýšské. K rozhodnutí byla připojena poznámka, aby požitky, které od časů prastarých patřily faráři třebechovickému, jako desátky, sváteční koláče a podobně, mu nadále zůstaly. S Očelicemi nás spojovala stará polní cesta, ústící u Pelesova, která přiváděla věřící na mše a pohřby do Přepych, nebo později, přepýšské, když nebylo vhodné autobusové spojení do Opočna, na železniční zastávku v Očelicích. Také já jsem 15. srpna 1958, kráčel v ranních hodinách po této cestě se svou matkou, abych mohl zahájit svá vojenská studia v Bratislavě. Tehdy, v necelých čtrnácti letech jsem netušil, že se opět do Přepych vrátím natrvalo zase až za 51 roků.

Z osobních vzpomínek se ale opět vrátím do starší historie. V polovině 19. století kronikář uvádí, že: „v Očelicích je 27 domů a 187 duší, z toho 48 protestantů. Větší (kronikář myslel asi movitější) hledají chléb ze zemědělství, je zde jedna hospoda, menší (chudší) žijí z práce rukou – předním lnu a konáním ručních prací. Děti povinné školou posílají do školy přepýšské (děti katolické), protestanti posílají děti do vlastní jim určené školy v Klášteře. V zimní však době, jestliže je neschůdná cesta a děti nemůžou navštěvovat přepýšskou školu, přivádějí si zkušeneho pomocníka, poskytují mu obydlí, stravu a peníze – sobotáles, a tak vyučují děti ve vsi.“ V ještě starším urbáři z roku 1598 je uvedeno, že v obci je 8 osedlých (Matěj Rašek, Maruše Kubištová, Jíra Trápil, Matěj Rabas, Matěj Klášterský, Matouš Novák, Vávra Matouška) a hospodaří se na 6 lánech a 11 prutech (cca 2.410 m²).

Asi každý, kdo projíždí Očelicemi, si v prudké zatáčce u hospody všimne pěkné a udržované kapličky. Při hledání její historie jsem narazil na jednu nesrovnalost, kterou ponechávám zkušeným badatelům, ale přesto ji připomenu. Na stránkách obce Očelice i v některých dalších dokumentech je její vybudování datováno rokem 1872. V přepýšském farním zápisu je část, nazvaná „Kaple v Očelicích 1873“, ale další text hovoří v tom smyslu, že kaple v Očelicích, postavená roku 1862 byla vysokým

ordinariátním dekretem prohlášena veřejnou kaplí, s povolením konat zde dvakrát ročně mši svatou. Vyjádřením ze dne 3. června 1872 se obec zavazuje kapli udržovat, kněze z Přepych finančně i materiálně zabezpečit a honorovat. Podepsáni jsou: Václav Uhlíř – starosta; Václav Novotný – radní; členové výboru Josef Dvořák a Josef Samek; sousedé Václav Hrubý, Jan Větvička, Jan Tláškal, Václav Kašpar, Josef Kačírek, Matěj Uhlíř, Václav Lochman, František Čáp, Jan Kašpar, Josef Pinkas, Josef Brandejs, Jiří Rozum a Jiří Větvička. Farář Víteček dokládá v kronice také „Protokol převzatý farou od představenosti obce očelické dne 28. února 1861“, kde „na základě všeobecného přání, mimořádné shromáždění výboru obce očelické schvaluje na účet obecních výloh vystavěti novou zděnou zvonici. Domnívám se, že asi za deset let, byla církví oficiálně prohlášena plnohodnotnou kaplí. Tolik k jedné dominantě Očelice.“

V zápisech by bylo možné pokračovat, možná až k nedávné minulosti a k dnešku, kdy nás propojují s Očelicemi třeba hráči, funkcionáři SK Přepychy, spolupráce hasičů, nebo přátelství seniorů. Pojdme ale na skok k dalším sousedům.

TOULÁNÍ ZA SOUSEDY

MOKRÉ. Přepýšští kronikáři popisují na začátku devatenáctého století Mokrý, jako obec s panským dvorem zvaným Lhotka, jednou hospodou, poddanským mlýnem, školou provozovanou jen v zimě. „Čítá 42 domů, duší celkem 268, z nichž patří ke katolickému náboženství 189 a 79 je protestantů. Obyvatelé žijí ze zemědělství, které přináší hodně plodů, půda je dobrá, sejí pšenici, ječmen, žito a pěstují rovněž olejniny, které dávají na podzim mnoho set zlatých, brambory, menší obyvatelé provozují různá řemesla, jsou krejčí, ševci, tkalci, truhláři a je zde kolář a kovář, mlynář, podruzi získávají obživu prací svých rukou. Mokrý je to proto, poněvadž na tomto místě i v letní době, kdy jsou velká sucha, je země vždy mokrá. Nedaleko odtud je místo, které se nazývá Horka. Na tomto místě mají vlastní hřbitov protestanti, kde se od doby zavedení tolerančního patentu (13. 10. 1781) římským císařem a českým králem Josefem II. pohřbívají těla těch osob, které patří k helvétskému náboženství.“

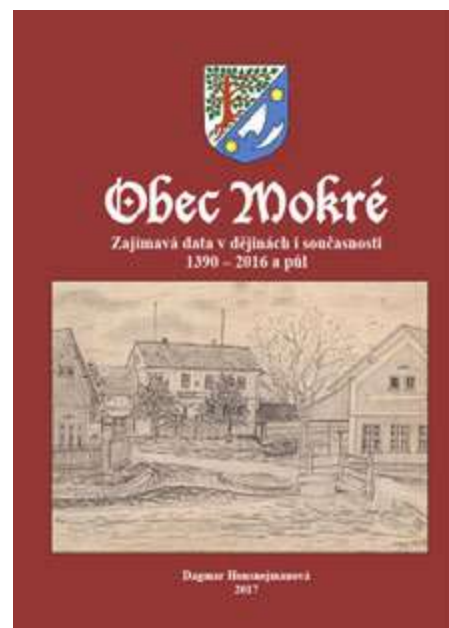
Očima Aloise Bachmanna nahlédnu opět do urbáře z roku 1598, abych uvedl jména těch nejstarších obyvatel Mokrého, z konce století šestnáctého. Brychta Piksa, Jiřík Zelč, Vít Hřimal, Vít Horák, Kryštof Hřimal, Anna Peničkova, Jan Soukup, Jiří Starec, Jiří Jošt, Jan Mlynář, Jíra Dvořák, Matěj Havlena, Jíra Piksa, Markéta Jandová, Matěj Malina a Vaněk chalupník. Rolí bylo 14 lánů a 7 prutů (cca 5 197 m²).

Horka je kopec s kótou 281 metrů n.m. Dříve byl na vršku lesík s evangelickým hřbitovem. Nyní zde stojí plastika slovanského boha Triglava. Ke hřbitovu, který byl v roce 1853 přeložen za železniční trať vede kouzelná Lipová alej místra Jana Husa.

Obyvatelé Mokrého jsou hrdí a odvažní. Prokazovali to třeba v roce 1835, kdy sice neuspěli, ale nebáli se postavit proti vrchnosti a církvi, stížností na zastaralé pracovní povinnosti a odvody. Podobné příklady jsou i z dob německé okupace. Jejich čestnými občany jsou Václav Valeš, příslušník RAF, „Král českých rychlopalníků“ a mistr světa Ladislav Falta, mořeplavec Ing. Petr Ondráček a další.

K větší provázanosti našich obcí přispělo v roce 1889 schválení usnesení o stavbě silnice z Přepych k Mokrému, které bylo později i realizováno. Tolik jen několik „historických maličkostí“ z Mokrého. Pro zájemce o širší poznávání doporučuji návštěvu knihovny U Mokřinky, knihu zajímavých dějinných dat a událostí Dagmar Honsnejmanové, velice cenné kronikářky obce.

TOULÁNÍ ZA SOUSEDY

ČÁNKA, DOBŘÍKOVEC. Obce Čánka a Dobříkovec byly k přepýšské farnosti připsány v roce 1506 za kněze Václava Hradeckého, a povinní k desátkům zde byli poddaní Adam, Mataš, Šmíd, Mach, Krčmář, Macek, Potoček, Utrejer, Hlaváček, Chloumek, Janovský, Pavlík, Duchoň, Kopený (z Čánky) a Vrzák, Němec, Polák, Daněk, Jan Novák a Rybka z Vojenic (z Dobříkovec). V roce 1840 bylo v Čánce 39 usedlostí, 277 osob (z toho 26 protestantů a 6 židů). V Dobříkovci bylo 13 domů s 96 obyvateli. Přesto, že je Dobříkovec v našem výčtu nejmenší, zajímavá je jeho vlastnická historie. Před bitvou na Bílé hoře patřila urozenému Vilému Dobříkovskému, po vítězství Ferdinanda II zkonfiskována a v roce 1623 prodána manželkou Trčky z Lípy, za cenu 29 166 kop Albrechtovi z Valdštejna. Pozdější směnou se dostala do majetku Colloredů, vlastníků opočenského panství. Tyto údaje ale pozdější kronikář doplnil (poopravil) s tím, že Trčka koupil Dobříkovec v roce 1450 od pražského kostela a že manželkou Trčky byla sestra arcibiskupa Harracha. (Ach ty převody majetku, konfiskace a restituce – poznámka V.Z.).

*Kaple Čánce
ke stavba,
posvěcení a
v Dobříkovec
ve vyřezá-
ní - r. 1887*

*Na valné obecní schůzi v Čánce dne
8. března 1887 bylo přímou hlasou proti do-
mno usnesení, aby se zřídila obec veřejný
domka č. j. p. 16 z dobročinných pří-
spítek postavena byla nová kaple
ka se povinně. Na žádost obecního
představenstva ze dne 30. března to
bylo přímou hlasou delegovanou komisí
Hládko a dne 28. dubna t. r. je-
volání a stavbě přelom.*

*Havla provedena byla na plánu
p. stavitele a purkmistra Opoč-
ského Václava Hrubého jeho
příběhem Františkem Kubcem
z Dobříkovec je cena 600 zl,
roztěsný jakob; na zakoupení
země z Pruského Gumnovské
zavazně přispěl + vedl odvík Jan
Vozák, rolník č. 39 - mimo
hnutí a dovozů, který obstaral
soušle.*

Ze sakrálních památek připomenu ještě čáneckou kapli, postavenou z příspěvků obyvatel, podle plánu opočenského stavitele a purkmistra Václava Hrubého jeho polírem, Františkem Kubcem z Dobříkovec. Postaveno roku 1887 za cenu 600 zlatých. Při slavnostním ceremoniálu vysvětil kapli přepýšský kaplan Alois Mádr, náš známý iniciátor poutního místa ve Dříznych. Kronikář zapsal, že: "...oučastenství lidu bylo veliké; jmenovitě z Přepych dostavil se průvod nemalý a jednota zpěvácká zdařilým zpěvem slavnost zvýšila." Podobně je v kronice popsána i slavnost svěcení kamenného kříže, zhotoveného olešnickým kameníkem Hartmannem a postaveného osm let před tím, v roce 1879 na hořejší obci.

Dnes jsou obě vesnice částí Opočna, v Čánce je evidováno asi 227 obyvatel a v Dobříkovci 48.

Vladimír Zdeněk st.,
kronikář obce Přepychy

NA ZÁVĚR

Myslím si, že jednou z cest k dobrému soužití se sousedy, je vzájemné poznávání. Svědčí o tom i obrázky písmáka Korejze Blatiského. Tak snad byl úmysl, malou skulinkou do něho v Toulkách nahlédnout, správný.